

Septentrion

literar

Nr. 2 (65) 2025

Apare din luna Martie, 1999

Revistă a Societății Scriitorilor Români din Cernăuți

SSRC

Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți

Editor: **Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți (SSRC)**

Redacția:

redactor-șef: **Nicolae ȘAPCĂ**

redactor-șef adjunct: **Carolina JITARU**

Design/tehnoredactare: **Mihai ȘAPCĂ**

Colegiul de redacție:

membrii Societății Scriitorilor Români din Cernăuți

Adresa redacției:

58000, Piața Centrală nr. 9, or. Cernăuți

Adresa electronică: **nicolaesapca@gmail.com**

Tipărit la: **PFA Artur Zvoleiko**

Tiraj: **1000 exemplare**

Identificator media: **R30-06435**

Responsabilitatea pentru conținutul textelor publicate în revistă aparține în exclusivitate autorilor

DEPARTAMENTUL PENTRU
ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Această publicație a fost tipărită cu sprijinul Departamentului pentru Români de Pretutindeni: **www.dprp.gov.ro**

Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială a Departamentului pentru Români de Pretutindeni.

SSRC

Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți

Literatura pentru copii — prima școală a sensibilității și a gândirii

În arhitectura unei culturi autentice, literatura pentru copii ocupă un loc central, deși adesea subestimat. Ea nu este un simplu segment editorial destinat divertismentului, ci un fundament al educației estetice, morale și intelectuale, o poartă de intrare în universul valorilor culturale. Acolo unde lectura este cultivată din primii ani de viață, ea nu formează doar cititori, ci și viitori oameni creativi și critici.

Generația mea care s-a școlit în satele românești din nordul Bucovinei prin anii '70-'80 ai secolului trecut nu a fost privată de literatură pentru copii și aceasta se datora Chișinăului. „Guguță” al lui Spiridon Vangheli ne-a bucurat încă de pe băncile școlii. Nu ne lipsea nici literatura tradusă în limba noastră maternă din alte limbi, mai ales din cea „de comunicare între națiuni”, bucurându-ne de „Aventurile lui Neștiilă și ale prietenilor săi”, o carte copertată frumos, de culoare verzuie imaginea căreia o văd și acum, peste jumătate de secol. Ne-au mai salvat și ziarele de limbă română din Moldova, ca de exemplu, actuala revistă „Florile dalbe”, care se bucură de succes la tânărlul cititor și în prezent.

Cert este faptul că literatura pentru copii îndeplinește o funcție esențială în procesul de formare a personalității. Poveștile, basmele și poeziile nu transmit doar narațiuni agreabile, ci și structuri de gândire, valori și repere morale. Ele construiesc, într-o formă accesibilă primele distincții între bine și rău, dreptate și nedreptate, curaj și lașitate. În spațiul ficțiunii, copilul are libertatea de a-și exersa imaginația și empatia fără riscul realității. Prin lectură, copilul învață nu doar cuvinte noi, ci și moduri de a gândi și structura realitatea. Vocabularul, expresivitatea, capacitatea de abstractizare și de analiză se formează, în mare măsură, prin contactul constant cu textul literar.

Odată cu prăbușirea imperiului sovietic în ținutul nostru nord-bucovinean s-a creat o perioadă de criză literară, mai ales pentru copii. De la Chișinău nu mai primeam nimic. Neajunsurile economice stopau editarea cărților de bună calitate poligrafică și acolo, dar în anii 1990 chiar și în România era foarte scumpă literatura pentru copii, dar nici nu exista din abundență. Pe la mijlocul deceniului amintit, cărțile de povești și snoave din Bucovina pe care le tipăream la Hliboca într-o poligrafie destul de modestă, erau foarte bine primite în partea de sud a Bucovinei.

Tot la acea vreme purtam în gând enorma dorință de a edita o revistă sau măcar un ziar pentru elevii români din regiunea Cernăuți, înțelegând bine necesitatea și importanța literaturii pentru copii, chiar dacă la acea vreme nici nu îndrăzneau să scriu ceva pentru ei.

Apariția revistei „Făgurel” a fost un prilej de mare bucurie, acoperind oarecum golul creat de lipsa literaturii pentru copii în limba lor maternă. Bucuria a fost doar pentru câțiva ani numărați.

Astfel în anul 2005 am scos de sub tipar primul număr al revistei „Recreația Mare”, ajunsă acum la o vârstă de douăzeci de ani. Avem un colectiv de redacție foarte mic, dar pretențios și ambițios. Pe lângă promovarea elevilor talentați și frunțași la învățătură, articolele distractive din matematică, geografie,

biologie, etc, revista publică articole din istoria poporului român, dar mai ales opere literare ale unor importanți scriitori contemporani de literatură pentru copii din România și R.Moldova, dar și din Ucraina, fie și puțini la număr. Știm că am avea și mai mulți prieteni scriitori, cu părere de rău numărul de pagini este limitat. Existența „Recreației Mari” care ajunge la elevii din regiunile Cernăuți, Odesa și Transcarpatia potolește oarecum setea de literatură pentru copii în limba română, atât de necesară școlilor și părinților pentru viitorul copiilor. La ce mai adăugăm și aspectul poligrafic modern și calitativ, fapt care se datorează Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, finanțând revista de mai mulți ani.

Cărțile excepțional de bune pentru copii rămân la Chișinău și București. De unele dintre ele se pot bucura acei, care ajung să le cumpere sau să le primească în dar de la prieteni înțelegători sau nemijlocit de la autori, ca spre exemplu, în cadrul caravanei de literatură pentru copii organizată în toamna aceasta pentru a doua oară, cu participarea scriitorilor de elită Petre Crăciun și Sergiu Afanasiu, părinților revistei-prietene „Dimineața Cuvintelor”.

Încă un pilon al familiarizării micuților românași cu lectura în limba română este și revista „Prichindeii din Cernăuți”, o revistă tânără, mai mult pentru elevii claselor primare, așteptată în casele micilor iubitori de lectură.

Cert este faptul că literatura pentru copii reprezintă și primul contact al persoanei cu arta cuvântului. Ea cultivă sensibilitatea estetică, învață copilul să aprecieze frumusețea limbajului și complexitatea formelor narrative.

Dacă literatura pentru copii are o asemenea importanță, editarea ei nu poate fi tratată ca o simplă activitate tehnică. Alegerea textelor, adaptarea limbajului la nivelul de înțelegere al copiilor, calitatea ilustrațiilor și a designului grafic, coerența dintre formă și conținut – toate acestea sunt decizii editoriale care influențează profund modul în care copilul percepe lectura. Noi, la Cernăuți, rămânem săraci în literatură pentru copii în limba maternă. Și aceasta trebuie să ne îngrijoreze în primul rând. De unii singuri, însă, cel puțin eu, nu văd soluții pentru ameliorarea situației. Ne rămâne doar să ne „udăm buzele” arse de sete cu câte o cârtică și să mizăm în continuare pe marele noroc și sprijin ce ne vine de la DRP pentru revistele care salvează situația la zi.

În concluzie, putem spune că importanța literaturii pentru copii depășește cu mult granițele pedagogiei sau ale divertismentului. Ea este un pilon fundamental al culturii, un spațiu în care se formează gândirea critică, sensibilitatea estetică și conștiința morală. Însă pentru ca această literatură să-și îndeplinească misiunea, este nevoie de o editare conștientă și responsabilă, care să îmbine tradiția cu inovația și să pună în centrul atenției calitatea actului cultural, ceea ce lipsește azi unei comunități de jumătate de milion de români din Ucraina.

A investi în literatura pentru copii înseamnă a investi în viitorul culturii.

Felicia VRÂNCEANU,**Lector universitar, Universitatea
Națională „Iurii Fedkovici” din Cernăuți****DRAGOȘ VITENCU: DESPRE CERNĂUȚI,
DIN PRIBEGIA DE ACASĂ**

Scriitorul Dragoș Vitencu¹ a debutat încă din timpul studiilor la liceul ortodox „Mitropolitul Silvestru” din Cernăuți, când a publicat primele versuri în revista „Junimea Literară”. În aceeași perioadă este și redactor al revistei școlare „Speranțe”, alături de Mircea Streinul, cu care va colabora ulterior și în calitate de membru al mișcării „Iconar”. În perioada studenției a desfășurat o intensă activitate publicistică, fiind redactor al revistei „Cronica studențească”. Între anii 1928-1929 a fost președinte al Societății Academice „Arboroasa”, iar un deceniu mai târziu, în anul 1938, a participat la înființarea Asociației Scriitorilor Bucovineni alături de Constantin Loghin, Mircea Streinul, Traian Chelariu ș.a. În perioada 1941 – 1944 a fost secretar de redacție la „Revista Bucovinei”, publicând în paginile acestui periodic poezii, traduceri, fragmente din romanele care vor fi editate mult mai târziu (Pentru începutul Cernăuților, fragment din Cronica romanțată a târgului Cernăuților; Părintele Iraclie, fragment din Viața fără noroc a domnișorului Ciprian), studii monografice și evocări istorice (Teatrul românesc în Bucovina, Epaminonda Bucevschi (1848 – 1891), Tudor Flondor (1862 – 1908) ș.a.)²

Numit poet al unei singure cărți de poezie (Caiet de duminică, Cernăuți, 1943), Dragoș Vitencu va publica abia în 1974, la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din București, romanul Viața pasionată a lui Ciprian Porumbescu. După moartea scriitorului vede lumina tiparului lucrarea Permanențe românești la miazănoapte și la răsărit (Editura Vremea, București, 2001). Câțiva ani mai târziu Dragoș Vitencu este readus în atenția cititorilor datorită eforturilor doamnei Aura Doina Brădățan care a editat manuscrisele rămase după moartea scriitorului. Astfel, în anul 2008 apare volumul Cernăuțiul meu care conține Cronica romanțată a târgului Cernăuți și Tradiții și obiceiuri studențești (Editura Accent Print, Suceava), pentru ca în anul 2012 să fie publicat și romanul Scrisori de la Dumnezeu (Editura Karl A. Romstorfer, Suceava).

Este imposibil de prezentat în doar câteva rânduri biografia lui Dragoș Vitencu, intelectual format la Cernăuți, într-o atmosferă culturală și academică eferescentă, considerat de prieteni „un model în toate”. După plecarea din Cernăuți (1944), cel care fusese fruntașul vieții studențești din vechea urbe cernăuțeană va fi nevoit să

accepte o nouă ordine socială, în care funcționau alte principii, decât cele pe care și le însușise în capitala Bucovinei interbelice.

Dragoș Vitencu este unul dintre scriitorii a căror creație este, pe nedrept, puțin cunoscută cititorilor contemporani. Oricât de banală ar putea să sune o astfel de afirmație, o lectură a biografiei lui Dragoș Vitencu ne determină să înțelegem cât de mică este distanța dintre memorie și uitare și, totodată, cât de mare poate fi ruptura dintre trecut și prezent, dintre Cernăuțiul de atunci – „Cernăuțiul meu” și Cernăuțiul de acum, pe care scriitorul nu-l mai recunoaște, nu-l mai acceptă. Pentru a nu-l da uitării, scriitorul va reconstitui în scris imaginea Cernăuțiului, punând cap la cap amintiri, oameni și locuri, bucurii și tristeți. În romanul Scrisori de la Dumnezeu³, autorul își avertizează cititorii: „În aburul amintirii mele au intrat frânturi din viața mea, umbre din viața altora și din întâmplări aieva. Am întregit totul cu fețe și fapte din lumea închipuirii și le-am potrivit alături, așa cum am socotit mai nimerit. Doar din împrejurări m-am ferit să schimb ceva. A trebuit să fac așa. Numai Dumnezeu a putut crea din nimic.” (Scrisori de la Dumnezeu, p. 21)

Este greu să ne imaginăm opera literară a lui Dragoș Vitencu fără imaginea Cernăuțiului, orașul care a devenit un personaj al unei „cronici romanțate” și care s-a transformat într-un sentiment „dureros de dulce”, lăsând urme adânci în sufletul celui care a fost obligat să părăsească locurile copilăriei și ale tinereții. Cu puțin timp înainte de a părăsi această lume, Dragoș Vitencu dedica „prietenilor pribegi” următoarele versuri: Când ne-om întoarce iar la noi acasă/ Vom fi doar suflete cu nevăzut contur;/ Cei astăzi nenăscuți ne-or aduna în jur;/ Noi vom uita că țărina ne-apasă. / Ne-om risipi prin iarba de mătasă/ Și-alături de sufletul lor pur, /Vom șterge urma pașilor de fum /Și-om sta cu toate vârstele la masă.

Plecarea din Cernăuți în 1944 este asociată cu pierderea libertății, cu o ruptură care îl va marca definitiv pe Dragoș Vitencu. Conștient că Cernăuțiul din perioada sovietică a păstrat prea puțin din atmosfera primelor decenii ale secolului al XX-lea, scriitorul va refuza reîntoarcerea în locurile unde s-a născut, preferând să păstreze

¹ Dragoș Vitencu s-a născut la Cernăuți în 1908 și a murit la București în anul 1981.

² O analiză detaliată a activității publicistice a lui Dragoș Vitencu din această perioadă este realizată de Alis E. Niculică și Vasile I. Schipor în lucrarea „Revista Bucovinei” (București 1916; Cernăuți 1942, Timișoara, 1945). Bibliografie, studiu introductiv și notă asupra ediției: dr. Vasile I. Schipor.

³ Bibliografie, indice de nume și album: dr. Alis E. Niculică.

Dragoș Vitencu, Scrisori de la Dumnezeu, Ediție Princeps îngrijită de Aura Brădățan, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer.

în suflet imaginea Cernăuțiului din primele decenii ale secolului al XX-lea. Cronica romanțată a târgului Cernăuți, precum și romanul *Scrisori de la Dumnezeu* oferă cititorului posibilitatea de a descoperi farmecul unui oraș aflat la intersecția drumurilor comerciale și la granița imperiilor. Dragoș Vitencu demonstrează un extraordinar simț al analizei vieții social-politice din Bucovina, realizând un tablou detaliat al acestui ținut: „Un temei de bună administrație și o glazură de numitor comun, ce se silește să pară germană, încearcă să domesticească de aproape un secol și jumătate nepotrivirea culorilor din mozaicul de neamuri, cu care a împiestrițat oblăduirea pajurei cu două capete monocromia valahă a provinciei [...]. Pluriseculara experiență a cancelariilor imperiale a reușit să așeze între lumea exterioară și străfundurile de viață autohtonă o invizibilă pătură izolatoare, destinată să camufleze transformarea acelei vieți, fără scurgere de sânge și fără spasme spectaculoase. Dedesubt colcăie năzuinți și patimi; la suprafață lumea e mulțumită și surăde, ca un vulcan adormit, peste care cresc flori și zboară fluturi. Echilibrul e asigurat de concurența dintre cele două mari tabere: băștinașii și rusniacii aduși din Galiția pe acest pământ al făgăduinței. Alături de ei, țărani nemți și unguri, funcționari și meșteșugari germani, slovaci, poloni și cehi, moșieri și negustori armeni și mai ales omnipotentă obștie a germanilor de rit mozaic își împrumută stăpânirii virtuțile și păcatele. Cernăuți-ul austriac se înfățișează ca scena unui teatru, dincolo de rampa căruia, inundată de iradiatii vieneze, se joacă numai operete.” (*Scrisori de la Dumnezeu*, pp. 27-28)

Acest tablou este rezultatul unor reflecții obiective prin care naratorul surprinde specificul orașului, în care trecutul și prezentul, vechiul și noul, legende și istoria reală, tradiția și inovația se îmbină, reușind să creeze impresia de echilibru. Totodată, dincolo de imaginea statică a orașului se întrezărește o altă lume, a trăirilor intense, a bucuriilor și durerilor, a speranțelor și deziluziilor care dau viață orașului. Acesta este orașul care atrage și respinge, farmecă și dezamăgește în același timp. Un oraș în care Tanti Paula refuză să se refugieze în România la venirea armatei țariste, preferând să rămână pentru a pregăti șerbet după rețeta Aglaei Drogli, despre care va povesti: „bună fată, săraca, numai că tare a fost nenorocită cu ticălosul de bărbatu-său și cu boala fratelui ei, – știi, – Mihai Eminescu” (*Scrisori de la Dumnezeu*, p. 35).

Această complexitate se manifestă și la nivelul tehnicii narrative a romanului *Scrisori de la Dumnezeu*. Dragoș Vitencu îmbină cu abilitate câteva planuri, sugerând ideea de tot unitar, îmbinând armonios descrierea, narațiunea și pasajele în care notează cu subtilitate trăirile interioare ale personajelor. Frazele ample alternează cu scenele dialogate, cu propoziții de dimensiuni reduse care asigură legătura dintre planuri. O atenție deosebită este acordată conflictului interior, provocat de situația dramatică a tinerilor bucovineni obligați să lupte în Primul Război

Mondial în rândurile armatei austro-ungare, adică împotriva armatei române. Situația românilor bucovineni atinge punctul maxim al dramatismului: „Astăzi, mai mult decât ieri, nu putem face altceva decât să ne strecurăm printre spânzurători și lagăre” (*Scrisori de la Dumnezeu*, p. 127).

În *Cronica romanțată a târgului Cernăuți*,⁴ Dragoș Vitencu își avertizează cititorii: „Pentru că nu una, ci atâtea vieți se mistuie în armonie, sau în ură, în marea viață a orașului și pentru că îngemănarea acestora e o realitate care se întâmplă cu sau împotriva voinței lor, dând naștere unui mozaic, care, oricât de bine sudat de vreme ar fi, rămâne, totuși, mozaic, am crezut nimerit să întocmesc nu o viață, ci o cronică și i-am zis romanțată, căci mi-au fost aminte anumite cuvinte ale scriitorului sârb Iovan Dacici, care spunea undeva că, în zadar ai încerca să povestești obiectiv despre femeia pe care ai iubit-o sau despre locul în care ți s-a scurs prima tinerețe și care-ți va rămâne, pentru totdeauna, o cetate de visuri, locuința tuturor fanteziilor inimii” (*Cernăuțiul meu*, p. 16). Cu toate acestea, în romanul *Scrisori de la Dumnezeu* Dragoș Vitencu își ține ancorați în realitate cititorii, apelând la o serie de subtilități care conferă autenticitate lumii create: numele eroilor care fac referire la persoane reale, descrierea amănunțită a orașului, așa cum a existat el în realitate, evenimentele ce se regăsesc în tratatele de istorie. O altă tehnică menită să dea veridicitate este intercalarea în text a unor fragmente memorialistice și epistolare, care au rolul de a-l ajuta pe cititor să-și facă o imagine cât mai apropiată de realitate asupra oamenilor și evenimentelor din roman. Fragmentele memorialistice sunt însemnări ale lui Dionisie Cuparenco - avocat, prieten al familiei Baloșescu, iar indicarea zilei, lunii și anului în care s-a făcut consemnarea accentuează importanța documentară. Aceste însemnări, cu atât mai mult cu cât ele par a avea un autor „real”, se situează la confluența literaturii confesive și a celei istorice, prezentând, fără îndoială, nu numai un interes artistic. Ele contribuie la declanșarea spontană a unui interes documentar, care să-l dubleze pe cel artistic. Scrisorile prezente în paginile romanului au un caracter privat și oferă informații referitoare la atitudinea reală a personajelor față de ceea ce se întâmplă: scrisori care anunță moartea pe front a celor dragi, scrisori prin care Gheorghe Lupăștean descrie perioada cât a fost prizonier în Rusia, scrisorile pe care Ler, copilul care se formează sub ochii cititorilor, le trimite lui Moș Nicolae și lui Moș Crăciun și, mai ales, scrisorile aruncate din avion deasupra orașului, prin care se anunță apropierea armatei române.

Foarte puțin cunoscute publicului larg, *Cernăuțiul meu* și *Scrisori de la Dumnezeu* ilustrează dorința lui Dragoș Vitencu de a „vorbi” despre Bucovina. Dincolo de măiestria artistică de care dă dovadă autorul, romanul se dorește a fi un testament spiritual, destinat generațiilor viitoare „ca să nu uite de Bucovina”.

⁴ *Cronica romanțată a târgului Cernăuți*, în vol. *Cernăuțiul meu*, ediție îngrijită de Aura Brădățan, Suceava, Editura Accent Print, 2008.

Dr. Irina AIRINEI

ÎNCEPUTURILE POEZIEI CU FORMĂ FIXĂ LA ROMÂNI

Primul poet român: Dosoftei

„Cine face zidi de pace
Turnuri de frățâie,
Duce viață fără greață
Ntr-a sa bogățâie.

Că-i mai bună, depreună,
Viața cea frățască,
Decât armă ce destramă
Oaste vitejască.” (Psalmul 132)

Secolul al XVII-lea a însemnat, pentru cele două Principate românești de la nord-est de Dunăre, o perioadă plină de frământări politice și de ciocniri militare sângeroase. Politica ofensivă a marelui vizir Köprülüzade Ahmed și « trădarea » domnilor pământeni Ștefan Petriceicu al Moldovei și Grigore Ghica al Țării Românești, care, prin trecerea lor de partea polonezilor, duc la înfrângerea turcilor la Hotin (11 noiembrie 1673), determină, în consecință, numirea, pe tronul celor două Principate autonome, a unor greci de la Constantinopol, preferați de Poartă. Ca o anticipare a regimului fanariot din veacul următor, acești trei domnitori greci (Dumitrașcu Cantacuzino, Antonie Ruset și Gh. Duca) au marcat sfârșitul secolului, fiind urmați de domni pământeni (dintre care nu vom numi aici, pentru moștenirea culturală pe care ne-a lăsat-o, decât pe Altan-bey, „Printul de aur”, Constantin Brâncoveanu). Numirea de domni pământeni fi-

deli turcilor a avut consecințe sângeroase: Șerban Cantacuzino a decimat neamul rival al Bălenilor, iar Constantin Cantemir, domn de sorginte joasă, a pus să fie omorât cel mai ilustru reprezentant al boierimii, Miron Costin.

Toate aceste evenimente au zguduit viața și activitatea mitropolitului Dosoftei (1671 - 1686), nelăsându-l să-și încheie opera de introducere a limbii române în biserică sau să-și finalizeze toate proiectele începute. În Țara Ro-

mânească, continuatorul refomării limbii bisericești va fi Antim Ivireanul.

Iată ce scrie Ion Neculce despre Dosoftei, în capitolul despre domnia lui Constantin Cantemir din Letopisețul său: „Acestu Dosofteiu mitropolit nu era om prostu de felul lui. Și era neam de mazâl; preînvățat, multe limbii știie: elinește, latinește, slovenește și altă adâncă carte și-nvățătură. Deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră pe ceasta vreme nu este om ca acela ». (Ion Neculce, Letopisețul Țării Moldovei, ediție îngrijită, glosar și repere istorico-literare de Gabriel Strempel, Minerva, București, 1986, p. 313;)

Memorabilă prin tălmăcirea Psaltirii în versuri a lui Jan Kochanowski, limba poetică a lui Dosoftei este măiastră, melodioasă și clară, consacrandu-l drept primul nostru poet cult. Printre cărțile bisericești tipărite în limba română, cu teasc și slove dăruite de patriarhul Ioachim al Moscovei la intervenția lui Nicolae Milescu, „acest Clément Marot al nostru», cum îl numește Al. Piru, ne lasă o moștenire prețioasă. Gh. Cardăș (În Poezii cu formă fixă, Albatros, 1973;) înregistrează „cel dintâi catren compus de primul nostru poet, mitropolitul Dosoftei, în anul 1681, cu prilejul sosirii la Iași a unei tiparnițe trimise de la Moscova» :

„Ionașcu Bilevici ce-au pus nevoință
D-au adus tipare de Mosc cu priință,
Dia-i Dumnezeu s-aibă într-a vieții carte
Să să scrie-n rândul cu sfinții în parte.”
(Molitvenicul de-nțăles, Iași 1681)

Acest catren ocazional să fie, oare, prima manifestare poetică românească în orizontul speciilor fixe? Poate. Cel puțin, el s-ar înscrie într-o paradigmă similară, de tip subiectiv, personal și ocazional, și cu primul text românesc în limba română, celebra Scrisoare a lui Neacșu din Câmpulung. În Curs Întregu de Poesie Generale (vol. I, București, 1868, p. XCVIII), I. Heliade Rădulescu definește catrenul, ca formă fixă de poezie: „Stanțele de patru versuri să zic quatraine sau pătrane. Acestea se fac mai des din două versuri rimate plane și din două trunchiate.»

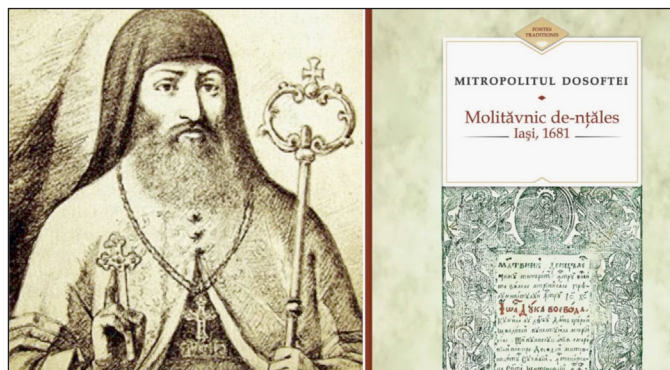
Conform regulii clasice, catrenul (din fr. quatrain), ca formă fixă de poezie, trebuie să respecte gruparea sau alternanța rimelor masculine și feminine și să evite versurile plate (fără rimă), reguli pe care Dosoftei le păstrează întocmai, deși rimele lui sunt, în cazul de față, exclusiv feminine. De altfel, catrenul apare, mai degrabă, la Dosoftei, accidental, cum au sesizat toți comentatorii, forma cea mai răspândită în care poetul a ales să traducă Psalmii, fiind distihul (corespunzător versetului biblic),

Septentrion literar

în grupaje de câte trei sau mai multe, cu rima paroxitonă împerecheată. Există uneori și combinații de catrene și distihuri sau juxtapuneri de strofe inegale. Baza rimică o reprezintă hexasilabii și octosilabii trohaici, de sorginte populară, culeși ulterior și de Anton Pann în formula de cântece de stea. Dar ritmul trohaic nu e singurul, Manolescu considerându-l pe Dosoftei « un pionier » (Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. I*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997, p. 33), pentru disponibilitatea sa ritmică: „amfibrahi, dactili, anapești și peoni (N. Manolescu, op.cit.) descoperă criticul în Psaltirea dosofteiană.

Sistemul rimic al Psaltirii lui Dosoftei a suscitat,

de-a lungul timpului, interesul cercetătorilor. Într-o carte dedicată ritmurilor și rimelor din poezia românească, Mihai Dinu îi consacră lui Dosoftei singurul capitol în exclusivitate (plus o anexă), înaintând, la sfârșitul unui op despre sistemul «dual» al rimelor românești, ideea că mitropolitului i s-a reproșat, pe nedrept, banalitatea și mai ales incorectitudinea rimelor. Aceste acuzații sunt, în opinia lui Mihai Dinu, rezultatul aplicării unei „grile” nepotrivite de lectură. (Mihai Dinu, *Ritm și rimă în poezia românească*, Cartea Românească, 1986, p. 326), pentru că aparenta „încălcare flagrantă” de reguli nu este ceea ce pare: „Cărturarul moldovean ne apare stângaci și neglijent, trăsături greu de conciliat atât cu portretul pe care i-l trasează contemporanii, impresionați de cultura și seriozitatea sa, cât și cu o serie de elemente pe care ni le oferă opera însăși. Poate fi vorba de dezinteres pentru mijloacele prozodice la un autor care își bordează întregul volum cu cifre indicând măsura emistihurilor și implicit poziția cezurii, pentru fiecare schemă ritmică utilizată?» (Mihai Dinu, op.cit.). Formulele ritmice din Psaltire sunt extrem de diverse, Dinu vorbind și el, în acest caz, de prototipuri trohaice cu măsuri între 6 și 16 silabe, dar și de structuri complexe, versuri scrise în dactil sau în amfibrah. Însă tot Dosoftei este poetul reputat pentru asonanțele, contrasonanțele și disonanțele lui, rău percepute de urmași.

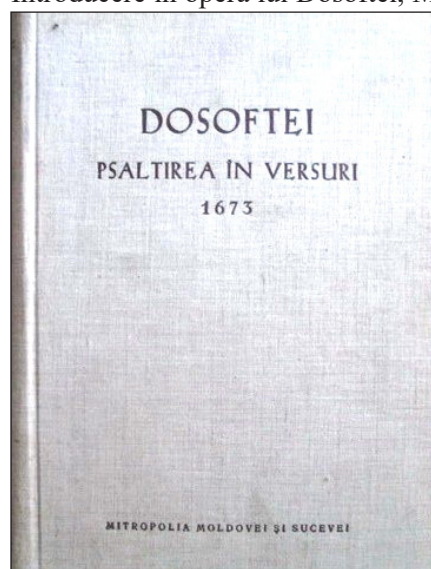
Teoria lui Mihai Dinu este că întreaga structură rimică a Psaltirii are un caracter sistematic, iar așa-zisele rime inexacte nu sunt, de fapt, întâmplătoare. Manolescu vorbește și el, cu un ochi de „nespecialist», despre un Dosoftei „cultivator de rime rare» (Nicolae Manolescu, op. cit., p. 33). În realitate, contrasonanța eminesciană din crânguri - singuri sau din strămt - simt se înscrie, pe urmele lui Dosoftei, sub incidența unei norme prin care vocalele „i”

și „î” erau învecinate ca timbru și alcătuiau, în sistemul lingvistic și poetic al vremii, o rimă exactă sau aproape exactă. Cu timpul, această normă a devenit periferică în sistemul rimic românesc, semn că mitropolitul, cu tot efortul său de sistematizare, a mizat, de fapt, pe o carte fără viitor. Aplicând, în studiul rimei, o metodă de inspirație structuralistă (preluată din arsenalul fonologiei), Dinu vorbește, în cazul Psaltirii, de „un sistem de rime interdependente» (Mihai Dinu, op.

cit, p. 339), ce demonstrează „existența, la mitropolitul Dosoftei, a unei concepții personale despre rimă». (Mihai Dinu, op. cit, p. 341). Concluzia lui este că „rimarea <inexactă> dosofteiană constituie, astfel, un exemplu, singurul de mai mare întindere, după știința noastră, de felul cum ar fi putut arăta o poezie românească supusă altui cod normativ decât cel adoptat, începând cu poezii Văcărești”. (Ibidem).

Criticii și istoricii literari (Mazilu, Negrici, Manolescu etc.) au susținut unanim ideea că Dosoftei avea o superioară conștiință poetică, rostul traducerii lui religioase nefiind unul în exclusivitate practic. (În Dan Horia Mazilu, *Introducere în opera lui Dosoftei*, Minerva, 1997, Eugen

Negrici, *Expresivitatea involuntară*, Cartea Românească, 1977 și Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. I*, Editura Fundației Culturale Române, 1997).

Pare că poetul s-a lăsat treptat antrenat în acest joc al traducerii, existând o prima variantă în proză, urmată de cea versificată. E vorba, aici, de „un efort

(...) considerabil întru constituirea unei limbi poetice» (Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. I*, op. cit., p. 32) de o conformare nu atât la vocabularul psalmilor biblici, cât la regulile prozodice (Negrici), de „o călătorie (pentru cititor - n.m.) printr-o țară a minunilor poetice». (N. Manolescu, op.cit, p. 33).

S-a născut la 22 iunie 1954, în localitatea Pojorâta din județul Suceava, România. Este absolvent al Liceului Pedagogic din Suceava, promoția 1974, și absolvent al Școlii Populare de Artă din Suceava - canto clasic și muzică ușoară, promoția 1974.

Debutază cu *Freamăt de timp (Freamăt peren)* – Editura 3D, Drobeta Turnu Severin, 2007, vol. I; Mai publică volumele: *Ah! (poezii)* – Editura Anamarol,

București, 2009; *Cu fluturi în călcâie* — cincizeci de poezii și încă nouă – Editura PIM, Iași, 2014; *Străinul din oglindă* — patruzeci de poezii și încă una – Editura PIM, Iași, 2019; *Ah!* - ediția a II-a - poezii revăzute și revizuite – Editura PIM, Iași, 2019; *Cu fluturi în călcâie* – ediția a II-a, cincizeci de poezii și încă șase - poezii revăzute și revizuite – Editura PIM, Iași, 2024; *Aș vindeca lumina* - șaizeci de poezii și încă două – Editura PIM, Iași, 2024.

M-a octombrit un daimon cu săgeata

În travesti e primăvara asta
și-i zgribulită peste vechi șotroane,
îmbracă-n alb, vecinelor, canasta,
ne scapă vântul umbrele-n paltoane;

m-a octombrit un daimon cu săgeata,
din fâstăceală, n-am băgat de seamă,
în fuga lui, și-a prins de tine pleata,
voia să am de el mai multă teamă;

te-a tutuit, ți s-a lăsat pe gleznă,
mi-a amintit de zile urzicate,
de plânsul arhetipal în beznă,
de roțile pretinselor pătrate;

adagii ți-a rostit de-o săptămână,
și l-am văzut că te ținea de mână.

Abandonați în grupa ta sangvină

Octombrie, de ce mi-ai tras la față
mestecenii-n azur de cer senin,
doar verdele-restant l-am pus în scrin,
lichide întrebări înnozi pe ață;

cu Giumalău-n ceață, sunt vecin,
a ta absență pielea mi-o îngheață,
iubito,-i noapte, până dimineată,
versantu-i truc de sticlă asasin;

abandonați în grupa ta sangvină,
în carusel ne-nvârți a câta oară,
altfel de timp cu pene o să vină,

tăcerea-i gureșă, în alb coboară,
e-nchisă într-o mantră de lumină
și curge-n stranii picături, pe sfoară.

Deloc angelic, universul geme

Pe un creion de aer, scriu poeme,
truisme, câte-s, îmi atârână-n spate,
e ruptă apa în maternitate,
deloc angelic, universul geme;

cordoane de lumină,-n libertate,
acum, desperechează anateme,
îmbracă nordul pol în mii de treme,
pe ochiul stâng, răbdarea mi se zbate;

cuvinte,-n hărțuială, mă sugrumă,
în vise, fluviul adâncește malul,
neliniștito, timpul nu-i o gumă,
de el profită iarba, ritualul;

nerăbdător e viermele în humă,
orbit, fraternizează cu rivalul.

Te-ntorci cu o maree în curbură

Pe luciul serii ți-e pupila trează
și trupu,-n valuri, către geamandură,
te-ntorci cu o maree în curbură,
baudelairean, strămoșul tău planează;

în urma-ți, aerul e viitură,
doar norii vârf de ăripă brodează,
ți-e filigran penajul în amiază,
nu-ți prelungește Jeanne vreo picătură

de apă, din cea dulce, nu cu sare,
tu, albatros, cu glas tăcut de mare,
din cuibul cerului întorci nisipul,

acolo-ți oglindești, în zbor, doar chipul
atât de alb, înscris în arhetipul
pe care-o altă pasăre nu-l are.

N-am suportat să râd pe datorie

Am presărat secunde pe jos,
toți lupii, din cuvinte, cer mîncare,
le-am pregătit stridia la culcare,
în seara asta, ceru-i lămâios;

hirsutul meșter nu prea știu ce are,
de-o vreme, zâmbetul i-i uscăcios,
în toleranță, parcimonios,
aud în juru-i răsete impare;

mi-s călător prin trenuri de hârtie,
din ce-am iubit, rămâne rumeguș
ori magmă detașată de confuzii,

n-am suportat să râd pe datorie,
în mine, tace zbor de pescăruș,
ei, și? mai pun la încolțit iluzii.

ECHIPAJUL DE PE VIATOREM

La marginea unei galaxii îndepărtate, pulsa cu o strălucire rece o stea neutră, captivantă și misterioasă. În acea vastitate a spațiului întunecat, o navă aluneca printre stele, abandonată de sistemele de navigație și de comunicare. Părea că soarta ei era pecetluită. Până și echipajul era resemnat. Pe neașteptate, o planetă necunoscută, acoperită de structuri metalice și plină de zgomote mecanice, a apărut pe senzorii navei. Ca o ultimă speranță, comandantul ordonă direcția către planeta descoperită. Chiar înainte ca ultimile comenzi să se avarieze. Fără control, nava a început să cadă. Impactul a fost devastator. Nava s-a prăbușit într-o vale de fier topit, lăsând un crater fumegând și resturi răsfirate.

Din cenușa fierbinte a impactului, nava extraterestră arăta ca un schelet de fier sfâșiat, contorsionat în unghiuri nefamiliare și sinistre. Fragmente din echipajul uman, din câți rămăseseră, se mișcau încet printre resturi, suferind de rănilor prăbușirii și de aerul greu, metalic, care făcea respirația dificilă. Se priveau unii pe alții în tăcere, răpuși de neputință și speranțe aproape epuizate.

În jurul lor, ca niște fantome mecanice, forme biomecanice începeau să apară. Structuri ciudate, cu membre lungi și flexibile din metal și carne, se apropiau încet, studiindu-i cu ochi lucioși și reci, precum niște insecte mecanizate. Fiecare mișcare era însoțită de un zgomot strident de fier frecat de fier, iar din colțurile lor, în unele articulații, păreau să pulseze vase de lichid straniu, aproape organic.

Comandantul, cu greu se ridică în picioare și sprijinit de un fragment din nava prăbușită, și-a încleștat pumnii, sperând că nu ar putea fi o pierdere de timp o încercare de dialog cu extraterestrii pe care-i vedea, dar era singura lui opțiune.

— Eu... sunt comandantul navei Viatoream, venim din partea Uniunii Planetare Calea Lactee. Cerem ajutor și azil temporar... Nu intenționăm să invadăm teritoriul vostru, spuse el, cu vocea gătușă și plină de speranță. Spera ca măcar tonul vocii să fie interpretat corect, pentru că știa — cuvintele nu sunt înțelese.

Creaturile biomecanice s-au oprit. Una dintre ele, mai masivă și acoperită de o rețea de tuburi translucide ce pulsau, emise un sunet de joasă frecvență, de parcă ar fi fost un răget profund. În jurul lor, creaturile biomecanice păreau că își sincronizează mișcărilor, iar circuitele lor strălucneau și se întunecau într-un ritm ciudat. Creaturile se lansară în atac, membrele lor transformându-se în arme tăioase, ca niște foarfece mecanice. Într-o explozie de curaj și disperare, echipajul încercă să se apere, folosindu-și armele de mână pentru a riposta, deși era clar că șansele lor erau infime și lupta — fără speranță. Echipajul, unul câte unul, a căzut, iar creaturile biomecanice au înconjurat rămășițele navei și ale oamenilor. Nici măcar o singură scântie de milă sau de îndoială nu apără în ochii lor metalici.

Introspecție

Am fost plecat
Spre izvorul poeziei
Să înțeleg femeia

S-a născut pe 1 decembrie 1982 în com. Vatra Moldoviței, jud. Suceava. Are cinci volume de autor (*Urletul sufletului* Editura Berg -2017, *Versuri transfrontaliere* Editura Cygnus - 2018, *Ця історія залишиться* - Editura Bucrec , 2021, etc.), apare în peste cincisprezece

volume colective. A fondat revista de artă și ficțiune speculativă *Gazeta SF*. A publicat articole, povestiri și poezie în: *Mixul de Cultură*, *Gazeta SF*, *HB-scrisuri*, *Suceava Pe Net*, *Crai Nou*, *SISIF*, *Junimea Studențească*, *VP-Magazin*, *Pământul Viu*, *Metamorfoze*, *Însemnări bucovinene*, *BucPress*, *Monitorul Bucovinean*, *Plai Românesc* etc. Este membru în *Societatea Română de Science Fiction și Fantasy*, *Societatea Scriitorilor Bucovineni*, *Asociația Scriitorilor și Jurnaliștilor de Turism din România (AJTR)* etc.

Am fost îmbătrânit
de răceala poeziei
Să înțeleg poezii

Sunt, la apus de energie
Cu proză și poezie
Și sper să mă înțeleg

Amor poetică

versul curge din sânge
seva și-o ia din inimă
truda scrisului
e munca întregului corp

astfel se transformă
cuvântul în poezie

și trupul femeii în vers

nu-i nimic greșit

Nu-i nimic greșit
în îmbrățișările noastre

sărută-mă când mă gândesc la tine
deși nu-ți spun
la o gură de apă când
eu plec
deși ai dori să mă iei de mână

Sărută-mă
sărută-mă apăsă
la o gură de apă

Maria TOACĂ

Scriitorul recomandă o carte

MĂREȚ ȘI RIDICOL, PRIETENUL MEU DON QUIJOTE

Nu vă speriați. Nu vă recomand să citiți din scoarță-n scoarță celebrul roman de vreo 900 de pagini al renumitului spaniol Miguel de Cervantes, de la tipărirea căruia se împlinesc 420 de ani. Cred că puțini din contemporanii noștri, fie chiar intelectuali de elită, se pot lăuda că l-au citit până la capăt. Însă toată lumea îl cunoaște pe Don Quijote. E un mare paradox că, odată cu trecerea veacurilor, în timp ce cartea se îndepărtează de noi, eroul ei ne devine tot mai apropiat. M-am luat (mă iau) și eu de-atâtea ori după umbra acestui bătrân slab și deșirat, cu picioarele lungi, cu barbă de țap, îmbrăcat în zdrențe, înarmat cu niște sulite ruginite. Este el, Don Quijote, care mă poartă pe drumuri încălcate, grăbindu-mi pașii de la un eșec spre altul. Și mă întreb, asemenea omului care nu mai știe de alte griji: „Ce am cu această umbră, de mă urmărește mereu? Cum de mi-a intrat acest Quijote, cu chipul său trist și tăbăcit de soarele Castiliei și Manchei spaniole, cocoțat pe mârtoaga sa Rosinanta, ca să-mi scoată în cale morile de vânt? De ce nu mă lasă să-mi văd liniștită de micile mele nevoi?”

Zădarnic mă frământă întrebările. Degeaba se spune că cei deștepți învață din greșelile altora. Nici nu-mi pot imagina cât de înțeleaptă ar fi omenirea, dacă în cei 420 de ani de la apariția lui Don Quijote pe pământ, ar fi învățat din dezamăgirile finale ale nefericitului luptător pentru dreptatea absolută. Cunoscându-i atât de bine zbuciumul inutil și zădarnica-i luptă cu himerele, oamenii n-au învățat nimic de la acest cavaler rătăcitor, rămânând asemenea lui victime ale propriilor iluzii. Parcă am simți și noi un farmec delicios să ne regăsim în pornirea lui ridicolă, parcă ne-ar atrage o forță hipnotică spre înfrângerile smintitului nobil spaniol. Oricât ar fi de caraghios, roata vremii s-ar rostogoli mult mai plictisitor, ținându-ne într-o monotonie de moarte fără perepețiile acestui nobil cavaler. Ne aventurăm, fără să vrem, asemenea lui Don Quijote de la Mancha, într-o măreție la fel de grotescă, până la o scrinteală de cap uneori. Lumea ar fi cu sufletul mai sărac, mai puțin exaltată și mai insensibilă la nedreptăți fără romantismul și optimismul iremediabil, moștenite de la luptătorul cu morile de vânt. Chiar și cei pragmatici, care stau vârtos pe picioare, asemenea dolofanului scutier Sancho Panza, sluga credincioasă a romanticului rătăcitor, se molipsesc uneori de dorul aventurilor. Deși este cum nu se poate mai realist și mai lucid, scutierul și-a însoțit stăpânul prin toate peregrinările, fiind martorul celor mai absurde fapte de eroism. Fidelitatea acestuia față de stăpânul zănatic arată că și cele mai pragmatice ființe au nevoie de o doză de nebunie, că nu se poate trăi fără entuziasmul visătorilor cu capul în nori. Altfel, sluga rotofee n-ar fi mers zi și noapte, încălecată pe un măgar, în urma stăpânului spre noi și noi aventuri. De fapt,

Sancho Panza avea un interes mult mai prozaic: îl mâna pe drumurile riscante pofta de a se vedea guvernator al unei insule promise de stăpânul său. Să aibă asemenea interese și cei porniți astăzi pe urmele lui Don Quijote?! Amatorii de drumeții bătătorească itinerarele turistice spre locuri unde eroul lui Cervantes, urcat pe mârtoaga sa, se ia de piept cu „uriași”, care nu sunt decât niște mori de vânt hârbuite. Îndrăgostiții au altă treabă, pornind în căutarea cârciumelor unde viteazul hidalgo a întâlnit-o pe Dulcineea, doamna cea mai nobilă și mai gingașă, care în realitate era o țărancă și avea moravuri dubioase.

După cum vedem, și oamenii moderni, care nu-și îngreiază pereții cu volume legate în piele și coperte aurite, având toată literatura universală pe un simplu CD sau stick, simt uneori nevoia să respire aerul misterios ce planează în jurul bătrânului Quijote. De fapt, nici nu era atât de bătrân. La momentul când a pornit să lupte cu toate nedreptățile pământului avea numai 50 de ani. Se vede, că nebunia de a se avânta în lupta pentru libertatea întregii omeniri, amplificată de veșnice înfrângeri, îi rămolise trupul și-i întunecase mintea.

Mi se pare, că și oamenii prosperi, cu mintea lucidă, în momente de intimitate cu propria ființă, pot să se regăsească în figura adumbrită de mahnire a ghinionistului rătăcitor. Don Quijote este personajul ce ne amintește mereu că viața nu e decât o zbatere între adevăr și minciună, între gravitate și haz, între măreție și nimicnicie. Rădem de el, însă totodată ni se face milă când îi vedem gesturile emfactice, dublate de nebunia unui curaj caraghios. Ni se face milă și ne vine să plângem, pentru că ne vedem propria neputință. Ne umple de haz și, totodată, ne doare înfrângerea lui permanentă. Măcar o singură dată să fi ieșit învingător, măcar o adiere de speranță să ne fi dăruit scriitorul din nebunia eroului său.

Până la urmă, cine caută găsește. O rază de soare se întrezărește de la cuvintele rostite de fantasticul gentilom, cuvinte ce ne sunt atât de înțelese, atât de necesare: „Libertatea, Sancho, este unul dintre cele mai prețioase daruri pe care cerul le-a dat vreodată omului. Nimic nu o poate egala, nici comorile ascunse în pământ, nici cele pe care marea le acoperă. Pentru libertate, ca și pentru om, putem și trebuie să ne riscăm viața și, dimpotrivă, sclavia este una dintre cele mai mari nenorociri care-i poate lovi pe oameni”.

Admirând măreția protestatară, dar și nebunia ce a cuprins în prezent lumea noastră, îl văd aievea pe Don Quijote, învărtind în neant aripile morilor de vânt. Mai mult de patru secole continuă lupta crâncenă a neînfricatului cavaler, însă ele, blestematele mori, se țin bine pe pământ, răsând olimpien de neputința luptătorilor.

Și încă ceva la final: se spune că faimosul aventurier s-ar fi ținut de prea mult citit. Cică, după citirea excesivă de romane cavalești și-a pierdut simțul realității. Pe noi, oamenii de astăzi, nu ne paște asemenea pericol. Adică, simțul realității îl putem pierde, numai nu de la prea multe lecturi.

CARNET LIRIC

Teii Cernăuțului

„Par ca niște ostași”, admirând ar spune
Cei în straie khaki, clar și fără pricină.
Cântând în versete această minune,
Urcă divinul în flori din rădăcină.

Puși la margine de drum, ca la paradă,
Cetățeni, aleși din flora de elită,
Își cifrează veacul în ritm de baladă
Cu nimbul ascuns în frunza miruită.

Din îndemn ceresc sau pură chemare
Vin albinele din rai la Cincizecime,
Aducându-le un pic de alinare
În val de aromă și eterne rime.

N-au în tulpină nici sute de inele –
Pașaport viu cu date inițiale,
Nu-s pe meridiene, pe paralele
Cu slăviții arbori din alte capitale.

Cu cel sădit de cleric cu dor de țară
Nu departe de peșteri, de mănăstire.*
Sau cu cel din Copou, unde-n toi de vară
Poetul potrivea imnuri de iubire.**

Și gând, și dor până în adânc de fire,
Tănuite în icoane nepictate
Le țin copacii în semn de ocrotire-a
Neamului în spații de sacralitate.

Se miră timpul de-a lor statornicie,
Vântul preia acordul cu nota „re”.
Un ecou șoptit din codru și câmpie
Vibrează în atâtea inimi tinere.

Un gram de mit

Inima încă-i plină de amor,
De parcă-i veșnică în spațiu și timp.
Zei demult au apus în Olimp –
Le-au rămas statuile de decor.

Venus de Milo e-n rol de simbol,
Ca și Cosânzeana din basmul român.
Cupidon, însă, e foarte bătrân
Și săgețile tot zboară în gol.

Dar rar de tot sentimentul curat
Le-nlocuiește și arcașu-i precis.
Undeva, aproape de Paradis,
Tânguiește izvorul nesecat.

Doamna inimii rămâne în cânt
Și-l așteaptă pe-al său cavalier.

I-au ruginit armurile de fier,
Au dispărut și morile de vânt.

În veacul acesta rațional
Când totu-i limpede și definit,
Lasă-mi, Doamne, măcar un gram de mit
Să urc și eu în șaua unui cal.

Luna împărătească

Un august cu soare mai curge prin mine,
Iar vântul primenirii e numai suspin.
Livada vieții, în loc să mă aline,
Zămislește-un mugure cu totul străin.

Fecioara din înalturi, ca o nălucă,
Trimite secerători pe al meu ogor.
Mi-a rămas un vis, și acela e pe ducă,
Călăuzit fiind de un tânăr cocor.

Timpul, ce-mi oferă faguri cu miere pline,
De toga roșie încă nu s-a lăsat.
Un august cu soare mai curge prin mine
Și-n gând mă sprijin pe sceptrul de-mpărat.

Floare rară – prima dragoste

Prima dragoste e-o floare rară,
Din sămânța adusă din Eden.
N-o căuta pe răzorul peren
Cu amintirea dulce-amară.

O sclipire de scurtă durată,
Blagoslovire pe-ntregul veac.
Auzi: al ceasornicului tic-tac
Naște clipa ca lacrima curată.

E a ta sau poate e străină,
Pretinsă la un destin fericit?
În teascuri cu visul vieții strivit
Doar nostalgia încet te alină.

Ea spuma îndoielilor spală
Ca o ploaie dorită de Prier.
Ai vrea s-o crezi, dar acolo în cer
Se decide o altă rânduială.

Cupidon cu săgețile sale
Trage numai o dată, nu dă greș.
Cât te mai ții, ca în floare un cireș,
Chemi dorul pornit pe altă cale...

*Teiul secular de la Kiev, sădit de mitropolitul Petru Movilă.

**Teiul lui Eminescu de la Iași.

Gheorghe BODNARIUC**O ZI CU MAI MULTE ZILE**

Calculând mai bine,
 înțeleg ceva,
 că-ntr-o zi trăită
 trăim câteva:
 eu, tu
 el, ea,
 fiecare are
 ziua, ora sa.
 Timpul nu se vinde
 și nici ziua ta,
 nici nu avem dreptul
 de a-l limita
 chiar și cu o zi
 pe altcineva.
 Nu mă deranjează,
 dacă cineva
 își petrece ziua
 într-o zi cu-a mea.
 Cert e – fiecare
 o face cum vrea,
 ziua lui trăită
 nu e și a mea.
 Cu mai multe zile
 sau cu mai puține,
 ziua cea de ieri
 diferă de mâine:
 ieri plecară unul,
 mâine vine altul,
 ce ne-aduce ziua,
 știe doar înaltul.
 Nu uita, că astăzi
 este ziua ta,
 nu uita, că alții
 tot trăiesc cu ea.

SEMNAL FATAL

Din nou apare luna
 Și cerul parcă-i senin
 Zărisem o stea, ce se stinge,
 Se stinge mereu, tot mai lin,
 Pierzându-și culoarea albuie,
 Făcându-se-n roșu, în chin,
 Steluța produce-o stihie
 Pe-o parte a cerului fin.
 Privesc mai departe...
 E una,
 Din toate pe cer, ce lucesc,

VERSURI NOI

Ce-și pierde culoarea frumoasă,
 Mă mir foarte mult și privesc.
 Pe treptele nalte de haos
 Se-aude urât printre stele,
 Cum moartea cu glas de pieire,
 Se mișcă pe Calea Lactee.
 Înfuriată, simfonia Morții
 S-apropie spre roșia stea,
 Sub ocrotirea oarbă a nopții
 Și-a-ndeplinit menirea sa.
 Mistuit, cel din urmă tăciune,
 Lasă pe cer un mormânt.
 Nu dă Doamne, zbuciumul morții
 Să vină dinspre Pământ.

UMBRA

Escortă, de-o vârstă cu mine,
 fidelă, purtată de ani,
 îmi completează existența.
 Zici, că-i agent de securitate :
 totul vede, aude, cunoaște.
 Nu voi ști de-i supărată,
 fiind călcată-n picioare.
 Probabil, e mută,
 sau, poate, n-o doare...
 Când soarele-mi cade pe cap,
 mă simt singur, fără putere...
 Uneori, dau ochii cu ea,
 fără s-o simt la miros
 sau să-i văd vreo culoare.
 Și, totuși, e cea mai fidelă:
 la plecare, escorta bătrână,
 odată cu omul, ca umbră, dispore.

BASMA

Din ideea:
 «Interesant, că ea este o formă
 Dar pentru poezie e cuvânt»
 O formă, în triunghi sau în pătrat,
 Născută-n țesătură cât mai fină,
 Numim «batistă», „băsmăluță” și «batic»,
 Având culori alese din lumină.
 Cu toate că e mică-n buzunar,
 Dar are multe funcții câteodată,
 N-ascunde doar un simplu gutunar,
 Dar șterge și o lacrimă-ntristată.
 Ia lacrima din râsul cel adânc
 Și când transpiri la soare sau la muncă.
 În dansuri de cândva își lua vânt
 Si-acuma încă despre ea se cântă.
 Mărită-a fost basmaua de pe cap,
 Ce ne redă a cultelor valoare,
 Pe cât de faină e sau nu-i pe plac
 Destul e să ne spună prin culoare.
 Și în război basmaua-și are loc:
 Prezența-i e speranță către pace,
 Cu ea vitejii se aruncă-n foc,
 Cu semne contra morților pândace.
 Posibil, că nu știm cum a-nceput,

Și cât de mult de viață este stoarsă,
 Simbolul ei în gând e perceput
 Și-n suflete emoții ne revarsă.

MAI POET

- Aduceți apă,
 că moare poetul!
 Și l-au stropit cu sânge...
 După aceea
 i-au dat o țigară,
 să-și liniștească sufletul.
 - Să nu mai zgârii pereții,
 că nu ajunge loc pentru alții -
 i-a strigat călăul.
 A trecut ceva timp
 și după acel poem trist,
 au rămas doar în memorie
 poetul din închisoare,
 dosarul său penal,
 inventat de un alt «poet»,
 ambii fiind poeți,
 dar unul mai bun decât altul.

LUMINA

Și dacă ți se va stinge faza,
 Nu te întrista.
 Sigur, insomnia nu te va deranja,
 Știind, că te vei bucura mâine
 De lumina zilei,
 Ceea, ce n-o pot face alții,
 Care-și înșală mereu
 Lumina adevărată
 Cu cea promițătoare
 De multe lucruri,
 Ce bucură ochii,
 Dar nu observă,
 Cum lumina zilei
 Se trezește dimineața
 Odată cu noi, poate, mai devreme,
 La fel muncește
 Odată cu noi, poate, mai mult
 Merge la somn
 Odată cu noi, poate, mai devreme.
 Și tot așa în fiecare zi -
 Împreună, fericiți, adevărați.

E ultima oră și
 noi, acei care suntem
 pentru a nu fi,
 luptăm pentru
 a fi,
 dar zadarnică
 este lupta noastră,
 deoarece acei care
 trebuiau să fie
 au fost,
 iar printre cei care suntem
 nimeni nu este.
 E ultima oră...

PE URMELE LUI EUSEBIU CAMILAR, ÎN SATUL COPILĂRIEI

(lucrare distinsă cu locul III la secțiunea Reportaj Literar, în cadrul Festivalului Rezonanțe Udeștene, ediția XXIX - 2025)

Când pășești pe ulițele Udeștiului, nu e neapărat ca și cum timpul s-ar fi oprit, ci mai degrabă ca și cum ar fi obosit puțin și s-ar fi așezat la umbra unui nuc bătrân. Acolo, între o casă cu geamlâc și un gard ros de vreme, timpul fumează tihnit dintr-o pipă imaginară, privind fără grabă spre dealurile moi care îmbrățișează satul.

Udeștiul nu e un loc spectaculos în sensul turistic al cuvântului. Nu are castele, nu are resorturi și nici selfie points. Are, în schimb, o geografie a memoriei, o topografie a sufletului. Casele vechi, cu acoperișuri înclinate și grădini în care florile cresc mai mult din tradiție decât din pământ, par să păstreze între pereți întregi ani de poveste. Aici nu se trece în fugă – nu pentru că te-ar opri cineva, ci pentru că satul îți cere să-l ascuți. Și nu orice ureche e potrivită pentru asta. Îți trebuie o ureche internă, una care bate odată cu inima.

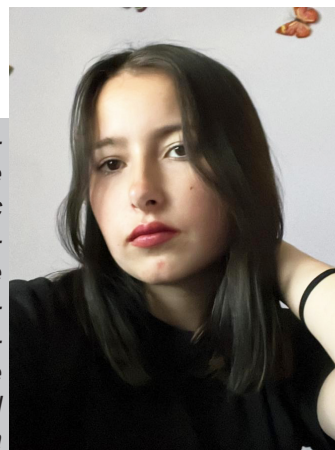
Pe drumurile prăfuite, acolo unde asfaltul încă nu și-a găsit justificarea, se aud pașii bătrânilor care mai duc câte un coș la biserică sau câte o amintire spre vecini. Glasurile lor sunt pline de cumințenie și de acel fel de înțelepciune care nu se predă în nicio școală: doar ți se dă, dacă meriți.

Într-un colț de sat, nu prea aproape de centru, dar suficient de aproape de trecut, se află Casa Memorială Eusebiu Camilar. Nu te impresionează cu nimic, la început. E mică, modestă, fără vreo arhitectură pretențioasă. Și totuși, acolo e depozitată o comoară tăcută: viața unui om care a pus satul lui pe harta culturii românești. Fotografii în sepia, manuscrise îngălbenite, cărți cu cotorul mâncat de timp. Nimic ostentativ. Doar adevăr. O memorie locuită.

E o liniște caldă în acea casă – nu e muțenie, e o liniște care îți lasă gândurile să umble desculțe. Acolo, Eusebiu Camilar nu e o personalitate. E copilul care alerga prin iarba cosită, cu genunchii juliți și părul zburlit, cu ochii mari și cu mintea deja plină de întrebări. Îl vezi, dacă închizi ochii. Aleargă, visează, ascultă păsările, ploaia, sapa bătând pământul și mai ales poveștile bătrânilor, acele povești care nu te învață nimic direct, dar care îți modelează sufletul.

Poate că tocmai de acolo i s-a tras chemarea. Din această limpezime a satului, din limba română vorbită cu frică de greșală și cu dragoste de cuvânt. A iubit limba română nu ca pe un instrument, ci ca pe o mamă. A crescut în ea și a crescut-o în el. Camilar a tradus basme orientale, versuri chinezești, mituri universale. Dar inima lui, în toate, rămânea aici: pe pământul ud de la Udești, în mirosul de fân cosit, în strigătul cocoșului din zori. El

S-a născut pe 3 decembrie 2007 în Suceava. Este elevă la Liceul Tehnologic „Mihai Eminescu” Dumbrăveni. A câștigat Marele Premiu la Festivalul Internațional „Galbenă gutuie”, Premiul I „Costache Conachi”, Premiul Special al Editurii „Bibliotheca” la Festivalul Național de Poezie „Moștenirea Văcăreștilor” și Mențiune la Atelierul de creație „Poezie în viață”, organizat de Muzeul Național al Literaturii Române, Premiul II la concursul de poezie „Nichita în luna lui Marte”, Premiul III la Festivalul Național Concurs de Poezie „Ion Cozmei”, etc.. A publicat în Crai Nou, Excelsior (Dumbrăveni), Planeta Babel și Moldova Literară, Plai Românesc etc.; în volumul colectiv Festivalul-Concurs Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” (Editura Bibliotheca, 2024).

a adus în limba română o lume întreagă, dar a lăsat în lumea întreagă parfumul Udeștiului.

Udeștiul de azi? Are o centrală termică la școală și Wi-Fi în căminul cultural. Tinerii pleacă la oraș sau în străinătate, și se întorc doar de Paști sau de hram. Dar satul nu-i ceartă. Îi primește la fel, cu aceeași uliță prăfuită și cu aceleași coline care par să fi citit aceleași povești, de zeci de ori. Aici, modernitatea nu a rupt rădăcinile, ci le-a făcut și mai vizibile.

Festivalul „Rezonanțe Udeștene” nu e doar un eveniment literar. E un strigăt tăcut că Eusebiu Camilar nu a fost uitat. Tineri veniți din toate colțurile țării citesc, scriu, recită. Îi caută urma. Nu e ușor, căci omul a fost mai profund decât lasă să se vadă fotografiile sale înrămate. Dar tocmai acest efort — de a înțelege un spirit — e o formă de omagiu.

Și poate că, în fiecare an, printre participanți, se află câte un copil ca el. Un copil care se uită la nori și vede litere. Care nu fuge de liniște, ci o scrie. Care învață că literatura nu e o ocupație, ci o formă de a respira.

Poate că Eusebiu Camilar nu mai trăiește în amintirile tuturor. Dar trăiește în acel sentiment de liniște care te ia în primire când cobori din autobuz la marginea satului. Trăiește în mirosul de lapte fierț și în zgomotul de ulcior ciobit. Trăiește în bătrâna care știe „niște versuri” și ți le spune pe de rost, cu voce tremurată. Trăiește în vorba așezată, în respectul pentru cuvânt, în tăcerea dintre două fraze.

Și poate că, într-o zi, când vom fi obosiți de gălăgia orașului, vom înțelege de ce trebuie să ne întoarcem, măcar din când în când, în Udești. Ca să ne aducem aminte că literatura nu se scrie doar cu stiloul. Se scrie cu pași, cu priviri, cu răbdare. Și, mai ales, cu inima.

Nu-i doar lut, e carne

Ai stat și ai modelat atât,
o lume mult prea imperfectă...
Acum ai înțeles și tu
cum e să doară,
să vezi sânge
Eu am aflat asta înainte -
poate tu n-ai simțit cum cedează,
în mine, trei artere și cinci vene.
Totul era sânge în interior.
„Hemoragie internă.
Pacienta nu mai rezistă mult.”
Și-acum te plângi că nu ți-a ieșit
să te joci cu lutul?
Măi băiețuș, mai ai de-nvățat...
Rănile cele mai adânci
nu se văd -
se simt,
în fiecare seară în care te îneci în lacrimi,
în fiecare vomă plină de sânge,
de la supradoza cu iluzii.

Ai gustat acum otravă?
Abia acum te doare?
Eu m-am săturat deja
de venin și sânge.
Spune, care-i problema?
Băiețel fragil,
ai învățat și tu minciuna...
cum e folosită
și cât doare
Știi acum cum e
să îți mai ceri și iertare...

Fără explicații

M-am închis într-un colț de mine
pe care l-am găsit întâmplător -
între două gânduri
și o respirație pe care aproape am uitat-o.

Acolo
nu trebuie să explic de ce tac
nu trebuie să-mi curăț vocea
de teamă.

În fiecare noapte
îmi învelesc inima cu tăcere,
ca pe un copil bolnav
care nu vrea să mai adoarmă în lume.

Nu am overthinking aici -
doar valuri mici,
care lovesc ușor pereții minții
și pleacă fără să lase întrebări.

Mi-aș dori să-mi fie indiferent cine pleacă.
Să fiu stăpâna acestui trup
ca pe un castel de nisip
pe care nu-l mai calcă nimeni.

Să-mi port coroana din oase moi
și toți ceilalți să fie doar trecători -
actori într-o piesă
pe care n-am scris-o eu,
dar din care am învățat să plec.

Și da,
uneori e mai simplu să te dezbraci de toți
și să rămâi tu.

Nu perfectă.
Nu înțeleasă.
Doar întreagă.

Aici.
Într-un loc
unde nu trebuie să fii altcineva
ca să exiști.

Descoperită în fața străinilor

Poeziile nu-mi mai aparțin
din clipa în care ies din inimă -
din cămăruța aceea mică,
cu pereți crăpați
și tavanul prea aproape de piept.

Cuvintele, odată scrise,
se rup de mine.
Se murdăresc de întrebări:
Oare am spus bine?
O să mă înțeleagă cineva?
Oare el va ști?

Și totuși scriu.
Scriu puțin și prost,
sau poate mult și tot prost -
niciodată bine,
căci nu știu pentru cine scriu.

Le dau tuturor,
dar nu cunosc pe nimeni.
Cum să mă las descoperită
în fața unor străini?

Dacă citești
și ai o cameră goală în inimă,
promit: poezia mea nu ocupă mult.

Poate că nu te cunosc,
dar știu că ești frumos.
Pentru că durerea te face uman,
iar umanul e poezie.

POVESTEA OMULUI PIERDUT

Cine este el? Pe o stradă în pantă, flancat pe partea dreaptă de un zid înalt, al neîncrederii, o siluetă de bărbat se chinuia să urce strada. Să fi fost seară ori prea dimineață, nu știu, căci nu se vedea la mai mult de un metru. Silueta purta un pardesiu lung, pălărie și umbrelă. Mergea cu pași chinuiți, aproape împleticiți. O rafală de vânt sau de gânduri îi ia pălăria. Omul nu vrea s-o piardă. Era prima protecție, primul obiect pe care se baza, care îi ținea amintirile, gândurile, rugile, bucuriile și durerile, cu alte cuvinte, viața. Dorind s-o prindă din zbor, se împiedică și scăpă umbrela. Disperat, făcu niște pași greșiți, așa cum îi ieșiseră, și căzu pe trotuar cu mâinile întinse, zbuciumate, căutând să îndeplinească funcțiile creierului care le strigase să recupereze pălăria și umbrela.

Ploua mărunț și rece. Ceața îl înconjurase, ploaia îi ajunsese până la piele, mizeria de pe trotuar se lipise de mâini, de față. Părea neputincios, doborât din toate punctele de vedere. Rămăsese acolo, întins pe jos, anesteziat parcă, lăsându-se în voia sorții, cum se spune. Și, ca să fie și bomboana de pe colivă, o mașină trece în viteză și-i aruncă omului nostru, toată apa murdară ce fusese adunată în groapa de lângă trotuar. Tresărită puțin, însă nu se ridică, nu se scutură. Pe față udă și murdară, părul lung i se împrăștiase în toate direcțiile, iar câteva lacrimi fierbinți îi făceau bine, îl alinau. Cât să fi rămas în acea nemiscare, nici el nu știa. Ploaia aceea nenorocită se opri, de printre nori, câteva raze de soare se străduiau să facă lumină. Bărbatul nu se dezmetici, nu se bucură. Își puse capul pe mâna dreaptă, își adună picioarele și se chirci, de parcă ar fi vrut să adoarmă. Un somn liniștit, lung, fără trezire. Gândurile i se liniștiseră. Cu excepția unuia, care-i murmură: Ai scăpat de toate, dormi, dormi...până la final. Nu vei ști altceva.

— la uite și la asta! Zise femeia agățată de brațul soțului sau prietenul ei.

— O fi bolnav, stai să văd, să-l ridic. Săracul om...

— Ce sărac?! Un bețiv ordinar. Hai, lasă, nu te băga! Cine știe de ce e în stare.

— De unde știi? Voi, femeile, repede catalogați oamenii. Merg să-l ridic.

— Nu te apropia, dragă! Hai, că trebuie să ajungem acasă, o să avem musafiri.

— Ce musafiri? Eu de ce nu știu? Faci totul de capul tău, mă lucrezi pe la spate. Cine te crezi?

Eu sunt fraierul de serviciu mereu. Bun să aduc bani și tu, cu ai tăi, să-i toci.

— Na, ce-ți veni, dragă? Nu mi-ai spus niciodată că nu-ți plac musafirii. Ba, ai discutat și te-ai distrat de fiecare dată. Nici nu mai aveau loc de tine...

Se opriseră din mers chiar în spatele omului „adormit” și continuă cearta inevitabilă, cu lamentările și invectivele presărate cu nesaț.

— Știi de ce părea că mă distrez, părea în capul vos-

S-a născut pe 22 august 1958 în Valea-Moldovei, jud. Suceava. Este membru în Clubul de Inițiativă Literară, în Cenaclul Transfrontalier Cernăuți-Suceava „Mașina cu poeți”, precum și membră a Atelierului de pictură Icoane. Membru fondator al Cenaclului ACCES (Asociația Cenaclu Cultural Educativ Suceava). Are șapte volume de autor și apariții în diferite volume colective și reviste literare. Premiul I la Concursul național de poezie Rezonanțe Udeștene, Premiul Special al Juriului pentru proză la Concursul „Nicolae Dabija” al Societății Culturale Apollon, Premiul II la secțiunea Reportaj al Concursului Rezonanțe Udeștene, Premiul Mirel Cană la concursul de povești al Muzeului literaturii Iași, Premiul III la Concursul internațional de creație Snagov, Premiul II la Concursul de cultură și spiritualitate „Ion Grămadă” - secțiunea Eseu etc.

tru, nu și în al meu? Continuă bărbatul de statură medie, tuns după ultimul stil, îmbrăcat cu pantaloni tip trening, adidași roșii și o geacă gri cu glugă.

— De ce oare, fusese, cumva, curioasă partenera lui ceva mai înaltă decât el, îmbrăcată tot sport, cu părul vopsit în culoarea morcovului.

— Pentru că toți sunt nesuferiți și proști. Vorbesc pentru a nu-i auzi pe ei, spun bancuri pentru că ei nu știu și beau pentru că nu mă pot suferi nici pe mine, cel care joc în acest fel imbecil. Și pentru că te văd atât de binedispusă, amabilă, servindu-i cu ce e mai bun. Pentru că nici tu nu ai minte. Dacă v-aș lăsa, ați vorbi doar despre „nu-i” și „asta e”. V-ați plânge de toți și de toate, fără să emiteți vreo soluție, fără să aveți o gândire constructivă, frumoasă, pozitivă. O gândire pozitivă nu e un cuvânt perimat, e ceea ce te poate motiva să crezi în ceva, să faci ceva. Înțelegi acum, Valeria?

— Tu, cu teoriile tale ezoterice! Hai, să plecăm. Stăm ca proștii în drum.

— N-ai înțeles, deși te știam fată deșteaptă. Mai bine îl trezesc pe omul ăsta, sun la 112, fac ceva util, decât să aștept musafiri.

Între timp, omul de pe asfalt, deschisese ochii printre gene. Privi drept în față și văzu o rămă. Lungă, grăsuță. Se târa încetîșor. Probabil căuta locul de unde a fost scoasă de apă. Încă era dezorientată. Se vede lucru, că omul avea oarece repulsie față de târătoare. Ori, poate, simțea că și el face parte din acea lume. Inițial, păru că se sperie și-și ridică capul, pentru ca mai apoi s-o urmărească liniștit. Da, eu sunt o rămă, fără cap, fără picioare, că de le-aș fi avut, m-aș fi ajutat de ele. Până și această vietate, a înțeles că s-a pierdut, că a rămas fără ajutor,

iar acum caută soluții. Nici nu știe, nici n-o interesează moartea. O talpă de papuc o poate strivi pe loc. Bine, se zice că râma tăiată, ruptă, mă rog, nu moare, ci se divide. Așa o fi. Mie nu-mi plac râmele, mă dezgustă încă din copilărie. Mi-aduc aminte de momentul acela, când după o ploaie zdravănă, fiindcă ieșise soarele, un soare puternic, am ieșit în ogradă, la joacă prin iarba acoperită de băltoace. Când m-am întors și am ajuns la prag, pe ușă urcau agale câteva râme. Erau și pe trepte. M-am oprit îngrozit și n-am avut curajul să le urc. Am stat ce-am stat, una a căzut, eu m-am speriat și-am început să plâng. Am strigat-o pe mama. Cred că am scos un țipăt sfâșietor, căci mama a apărut în prag cu o figură împietrită. M-a întrebat ce s-a întâmplat. N-am putut scoate o vorbă. I-am arătat doar ușa. Mama a început să râdă, dar râsul ei nu mi-a arătat înțelegere, empatie. Nu trebuie să râdă. Am urât-o în acel moment. Da, mama nu m-a înțeles niciodată. Zicea că mă iubește, îmi făcea mâncarea preferată, îmi cumpăra haine frumoase, însă la mintea și sufletul meu n-a știut să ajungă. Cred că și eu am iubit-o cu inima, dar cu mintea nu. Am început să fac și să zic multe lucruri care știam că o enervează. Când mă certa, de asemenea, nu găsea cuvintele potrivite. Începusem să mă comport într-un fel cu tata și în alt fel cu mama. Asta îi făcea uneori să se certe. Tata n-o credea când zicea ceva de rău despre mine. Mie îmi creștea inima. Probabil, asta exprima și fața mea, mama certându-mă cu prima ocazie. M-am îndepărtat de ea. Când am mers la grădiniță, i-am spus doamnei că e mătușa mea. După ce am crescut, dacă ne vedea cineva pe stradă, spuneam că e sora mea. Adevărul e că era tare frumoasă. Și distractivă. Se îmbrăca modern, era slăbuță și purta părul lung pe spate. După ce ne-am mutat la oraș, mergeam împreună la teatru sau film. A ținut morțiș să mă dea la liceul de artă, ea fiind mare amatoare de artă. Ar fi vrut să fie balerină sau actriță. Tata era mai pragmatic, avea o meserie bună în reparații auto. Soră-mea, mai mică cu trei ani, a fost mereu alintată, ea a știut să profite. Încă de la școala primară avea tot felul de talente, mințea și se făcea plăcută amândurora... Între timp, râma dispăruse. O căuta înnebunit, cu privirea, neștiind dacă și cum s-a salvat. Conștientiză, dintr-o dată, situația jalnică în care se afla, frigul îl cuprinsese pe loc și începu să tremure ca varga. Se trezi apucat de mâna stângă. O voce bărbătească îl întreba ceva, iar o voce de femeie striga: "nu te apropia, lasă-l, lasă-l!!" Întoarse capul și ochii blajini spre cei ai bărbatului aplecat spre el.

— Ce-ai pățit, omule, ți-e rău? Chem salvarea, să știi.

— Nu, nu, te rog nu chema pe nimeni. Băigui el, încercând să se ridice.

— De când stai aici, uite, ești ud și murdar? Vorbește, te rog!

— Nu știu. Eu... de fapt... nu exist. Nu știu cum de m-ai văzut. Eu... nu vreau nimic.

— Atunci, hai să te duc acasă. Valeria, ajută-mă!

Valeria, nervoasă, nu execută nici un gest niciun pas. Privea. Un gând bun veni spre ea. Cu pași repezi, se apropie.

— Ce are, e beat?

— Nu e beat, nu mai vorbi aiurea.

— Unde stai, te ducem acasă ori la spital?

— Eu, eu ... nu am casă, nu am familie, eu... nu exist.

— Te ducem la noi, stăm aproape. Să te usuci, să mănânci ceva..., decise Vladimir. Îl apucă de o mână și-l ridica în picioare. Omul nu era băut, hainele erau de calitate, doar că era foarte murdar și abătut sau leșinat.

Ajunși acasă, îl descălțară și-i deschise ușa la baie.

— Spală-te, uite, îți aduc niște haine să te îmbraci și om mai vedea.

— Valeria, adu un prosop mare!

Între timp, împreună pregătise masa, nici nu le-a fost greu întrucât de abia trecuse Crăciunul și le mai rămăsesse destulă mâncare.

— Vezi, ziceam că e prea multă mâncare, că o vom arunca..., zise Valeria. Dar ce-o fi cu el? acum, chiar mi-e milă. Câte se mai întâmplă în ziua de azi! O fi fost bătut?

— Nu, n-are semne, cel puțin pe față, mâini.

Sarmalele aburinde așteptau într-un platou mare, alături salata de beef, o farfurie cu chiftele înecate în maioneză și ceapă solzișori. Cozonacul vărgat și câteva fructe. Vladimir avusese grijă să scoată și o țuică tare. Aici, în Bucovina, se bea tărie mai mult decât vin. La început,

Valeria nu suporta tăria, când mai bea câte un păhărel, prefera vișinata ori vinul. De, venise din regat, din orașul R.. Vladimir se distra pe seama ei, tachinează-o mereu cu obiceiurile moldovenești. Mereu îi spunea că o va da la cale. Și, chiar așa a fost. În general, se înțelegeau bine, nu aveau conflicte mari. Asta, pentru că ea s-a simțit inferioară, cumva. Pe de altă parte, ea îl observase prima, ea a făcut primul pas, ea s-a despărțit de prietenul ei pentru Vladi. El, un tânăr golănaș, frumos și distractiv, adorat de toate fetele și femeile, la început n-o luase în serios, considerând-o pradă ușoară. Numai că, deși ea se îndrăgostise la prima vedere, a fost destul de înțeleaptă să nu cedeze ușor. În plus, avea acel complex de înălțime peste cel al bărbatului. S-au cunoscut la Iași, ca studenți la ISE și s-au căsătorit în anul 4. Acum aveau propria firmă de contabilitate și expertiză contabilă. Le mergea bine, deși lucrau mult. Copii n-aveau, încă. Considerau că n-ar fi avut timp să se ocupe de un copil. În schimb, se bucurau de prezența a două pisici.

— Ți-amintești când te-am găsit bătut în cantină? Ce m-am speriat!

— A, da. Ne-am bătut pentru o înjurătură. Nu suport să fiu înjurat de mamă. M-am repezit la derbedeul ăla fără să observ că avea aproape doi metri și mușchi de oțel.

— Ha-ha, știu, nu-mi mai spune! Dar ce face omul ăsta, nu mai iese din baie?!

— Nu știu, merg să-l strig.

Vladi bate în ușă, mai întâi. Nu-i răspunde. Îl strigă, bătând și mai tare în ușă. Nimic. Deschide ușor ușa și ... se blochează. Valeria, după un timp de așteptare, vine și ea, în timp ce bombănea ceva. Vladi se întoarce încet. Femeia, să nu-l recunoască: Ochii lui albaștri, parcă îi ieșiseră din orbite, părul i se ridicase pe cap, gura voia să zică ceva, dar buzele îi tremurau. Însăși picioarele îi tremurau, drept pentru care se ținea de tocul ușii. Valeria, la rândul ei încremeni. În câteva secunde, picioarele o lasă. Cade lată cu capul de gresie și rămâne nemișcată. Câteva horcăituri și, pare că nu mai răsuflă. Vladimir o

Septentrion literar

privește, nu înțelege nimic. Privește iar în baie, capul îi bubuie, reușește să se ștergă la ochi, crezând că are halucinații, dar nu se mișcă. Una din pisici se apropie în fugă, o miroase la gură pe Valeria, începe să miaune cu putere și se agață de pantalonii lui Vladimir.

— Hei, trezește-te, Valeria! Aproape îi strigă numele, în timp ce o scutura de umărul dezvelit.

— Ce, ceee, răcni Valeria cu ochii scoși din orbite. Unde sunt?

— Ai avut un coșmar, draga mea. Uite, ești acasă, gata a trecut. Ai speriat și pisica. Ce-ai visat?

— Lasă! Prea ciudat, zise, frecându-și ochii și privind în jur. Mai stau un pic așa, cu ochii închiși.

Omul pierdut caută, cu disperarea de care putea da dovadă, râma care dispăruse. S-o fi salvat oare? Posibil că, doar ei nu i s-a interzis voința prin organele de stat. Ea se bucură de aparenta libertate de mișcare. De gândire, n-are nevoie căci nu are niciun obiectiv. De ce să se streseze cu privire la existența sa, la drepturile ei?! Dacă îi va fi dat să trăiască, va face tot ce depinde de ea. Până la un punct, desigur, pentru că un final neașteptat poate veni oricând. Ce ar avea de pierdut, ce-ar avea de regretat? Nimic. Generația mea, în schimb, a fost strivită, mutilată sufletește. Blocată. De cine? De putere. De ce? de Teamă. Frica naște monștri, din cei mai urâți și înfricoșători. Cum să le faci față, știind că te vor sugruma, că-ți vei pierde orice urmă de moralitate, că vei fi aruncat la groapa istoriei?! Tu ai fost cineva, nu poți accepta. Dar nici să mori n-ai vrea. Și-atunci, ataci. Spre deosebire de rămă, monstrul are multe capete hidoase. Un mânuitor dibace le poate dirija, când folosești două-trei capete deodată, celelalte se odihnesc ori se refac. Și tot așa. Rețeta e veche de când lumea. Vina e noastră, a celor care dau crezare promisiunilor. E ca în iubire. Nu cunoști caracterul celui de care te îndrăgostești, primești sfaturi sau avertismente că nu e ceea ce trebuie, dar tu te-ai lăsat prost, învins și mergi cu capul înainte. Apoi, deodată, vezi cât de mult te-ai înșelat. Așa și cu balaurul puterii. Uite, ți-au anulat un drept! Și? Te revolti. Și? Au neglijat aplicarea unei legi. Și?

— Uite, e cineva jos! Merg să văd ce-i cu el.

— Nu, lasă-l dragă! O fi beat. Se mai ia de tine...

— Și dacă o fi bolnav? Nu putem trece așa nepăsători. Trebuie să avem atitudine civică, insistă Vladimir.

— Hei, omule, ce-i cu tine? Îl întrebă pe omul ce zăcea pe trotuar. Nu primi răspuns. Se aplecă deasupra lui și-l examinează. Ți-e rău, ești bolnav? Continuă acesta cu voce fermă, dar blândă.

— Hai să mă ajuți, Valeria! Să-l ridicăm.

— Chem salvarea! Nu-l atinge.

— Nu, nu chema nicio salvare. Nu vreau medici și spitale. Se auzi vocea stinsă a omului pierdut.

— Nu miroși a băutură, ce-i cu tine?

— Nimic. Doar mă ... relaxez. Mergeți mai departe.

— Nu se poate. Uite ești ud learcă. Te ducem acasă.

Unde stai?

— Lasă, n-are rost! Mergeți!

— Valeria, îl ducem la noi. Să mănânce ceva, să se usuze...

Valeria, care cu greu făcuse câțiva pași, acum își dă-

dea ochii peste cap. Insistența cu care o privea Vladimir, nu-i lăsară timp de comentarii. Știa că, atunci când Vladimir își pune ceva în cap, nu dădea înapoi. Cu toată sila care-i cuprinsese stomacul, îl apucă pe om de-o mână și, împreună cu soțul ei, reușiseră să-l ridice. Noroc că stăteau aproape de locul cu pricina. Bărbatul, un tip înalt și slab, avea totuși haine de calitate, adidași buni. Doar părul lung era încâlcit, ud, plin de mizeria de pe jos. Purta barbă. Fața îi descoperea oarecum vârsta, palmele fine, cu degete potrivit de groase și unghii îngrijite. Să fi avut în jur de 40 de ani. După câțiva pași susținuți de cei doi, bărbatul a început să meargă singur. Încet, împleticit, dar s-a descurcat. Liniștea era apăsătoare de parcă întreg orașul ar fi stat la geamuri sau ar fi dispărut. Doar răsuflarea sacadată a omului o spărgea. Vorbele fuseseră oprite la o comandă neauzită,

dar receptată. În sfârșit au ajuns în apartamentul de la etajul 2 al blocului unde locuiau.

— Cum te cheamă? Îl întrebă Vladimir.

— Nimeni, îi răspunse sec. Cei doi îl priviră ciudat. O fi nebun, își spusese femeia. Doamne, ce ne-a trebuit beleaua asta?

— Te întreb serios, cum să-ți zicem?

— N-are importanță numele, dacă te simți un nimeni. Asta e.

— Uite ce e: îți pregătesc baia, îți dau niște haine comode să te schimbi și-apoi vorbim.

— Valeria, pregătește ceva de mâncare. Te ajut și eu.

— Bine, dragă. Dacă-i bal, bal să fie! Zice ea, fără să-i pese că va fi auzită.

Bărbatul „Nimeni” intră în baie. Cada era pe jumătate plină cu apă aburindă, totul era pregătit și la îndemâna omului. În bucătărie se gătea de zor. Chiar cumpăraseră un pui. O friptură i-ar fi prins foarte bine. Cartofii pentru piure erau aproape fierți, salata gata. Toate mergeau ca pe roate și, iată, masa este pusă. Platouri, farfurii, furcu-lițe, cuțite. Vladimir scoase și o sticlă de țuică.

— Ce-o fi cu omul ăsta de n-a mai ieșit? Strigă-!

— Cum să-l strig: Nimeni? Izbucni Vladimir, în râs. Fusesese de-a dreptul molipsitor și

surprinzător, încât izbucni și Valeria. Au râs vreo cinci minute încontinuu. Doar dacă se priveau, o luau de la capăt.

— Mă duc la ușă.

— Cioc-cioc! Hei, nu ești gata? Am așezat masa, hai-de!

Liniște. Îl umflă râsul, râsul acela interzis, de care nu te poți abține. Mai încercă de vreo două ori. Nimic. Cu zâmbetul larg, închis forțat și ochii înlăcrimați de la râsul acela vinovat, deschide ușa. Scurs pe jumătate din cadă, Nimeni se descompunea. Ochii îi erau pe jos și păreau că se rotesc atârând de niște fire roșii. Craniul era curat, de parcă fusese tocmai spălat, părul căzuse pe jos, buzele se străduiau să rețină dinții ce ieșeau din maxilar printr-o pocnătură. Un lichid albastru spre bleu țâșnea din gâtul descompus. Din cadă se ridica un abur dens, albicios ce emana un miros greu, usturător. Una din mâini, scheletul, era înțepenită pe scalp, iar cealaltă pe marginea căzii.

UN MARE SEMN DE RECUNOȘȚINȚĂ FAȚĂ DE POETUL NOSTRU NAȚIONAL

La Cernăuți, orașul unde a învățat Luceafărul poeziei românești, este păstrată pe parcursul unui secol și jumătate amintirea despre Mihai Eminescu. În oraș, lui Mihai Eminescu i-au fost ridicate un bust și un monument, două plăci memoriale au fost fixate pe fațada clădirilor școlilor unde el a învățat. Prima placă memorială a fost inaugurată pe clădirea fostului Gimnaziu la începutul anilor 60 ai secolului trecut. Atunci și strada unde se află acest gimnaziu a fost numită în cinstea clasicului literaturii române și universale.

În perioada de renaștere națională (sfârșitul anilor 80 – începutul anilor 90 ai secolului trecut) prima placă de aici a fost înlocuită cu alta, având pe ea basorelieful poetului. Însă textul corespundea epocii sovietice, când Mihai Eminescu era considerat poet a două popoare – român și moldovenesc.

Anul acesta Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi” a formulat oficial inițiativa de a înlocui placa comemorativă „Mihai Eminescu” de pe fațada fostului Obergymnasium, unde în anii 1860-1866 a învățat Mihai Eminescu. După cum a declarat la festivitatea de inaugurare și sfințire a noii plăci memoriale, directoarea Centrului Cultural Român, Cristina Paladean, șefa Catedrei de Filologie Română și Clasică a Universității cernăuțene, Consiliul Orășenesc Cernăuți a susținut inițiativa și a aprobat textul propus de Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”. Astfel a fost restabilit un adevăr istoric.

–Astăzi (31 august 2025 – n.r.) avem emoția mare de a dezveli noua placă memorială „Mihai Eminescu”, care păstrează adevărul istoric și care reflectă moștenirea cultural-spirituală a poporului român în această regiune, a accentuat în deschiderea solemnă doamna Cristina Paladean. Mihai Eminescu a învățat între anii 1860-1866 la Gimnaziul de stat din Cernăuți – Obergymnasium – și datorită noastră este de a dezveli o placă în care să fie indicați corect anii când a învățat aici Mihai Eminescu, păstrându-i astfel memoria. De fapt, această clădire păstrează și astăzi în amintire pașii de început ai lui Mihai Eminescu, în aceste săli s-a format spiritul său, aici a scris primele sale versuri care apoi au devenit coloană de aur a literaturii române. Faptul că noi dezvelim astăzi această placă memorială nu este întâmplător, fiindcă Mihai Eminescu este acela care a pus bazele limbii române literare și să-l comemorăm de Ziua Limbii Române aici, în locul începuturilor sale, este un fapt simbolic. Este un mare semn de recunoștință față de poetul nostru național.

Directoarea Centrului Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi” care a lansat și a asigurat realizarea înlocuirii plăcii memoriale de pe clădirea fostului Gimnaziu a mulțumit autorităților orășenești pentru susținere și a citit lista sponsorilor, printre ei figurând vicepreședintele Centrului Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”, Eugen Patraș, și câțiva mecenai din România și nu numai. Cuvinte de recunoștință au fost adresate sculptorului Anatoli Piontkovski, care a realizat macheta basoreliefului.

După dezvelirea solemnă a noii plăci memoriale cu chipul lui Mihai Eminescu și sfințirea ei cu agheasmă de la Mănăstirea Putna – „Ierusalimul românesc”, vorba poetului, o mică predică de duminică a ținut părintele Arhimandrit Dosoftei Dijmărescu de la Mănăstirea Putna:

–Dacă ne gândim la o țară, la modul figurat, metaforic, nu

cu granițe politice, ci acolo unde există un suflet și o simțire, o gândire românească, cineva spunea că această țară se întinde acolo unde sunt recitate poeziile lui Mihai Eminescu și acolo el încă este prezent în limba română. Oriunde el îi însuflețește pe români, acolo există o țară pe care o putem numi „țara lui Mihai Eminescu”.

Din partea Consiliului Orășenesc Cernăuți a luat cuvântul Oleksandr Dobjanski, președintele Comisiei pentru protecția patrimoniului cultural. El a precizat că au fost trei ședințe ale comisiei la care s-a discutat și s-a precizat textul ce urma să fie incrustat pe placa memorială. Au apărut obiecții din partea Societății Moldovenilor din regiunea Odesa, în care se insista ca Eminescu să fie prezentat în continuare ca poet a două popoare – român și moldovenesc. Totuși s-a procedat așa cum cere adevărul istoric. Din cauză că acest adevăr istoric a fost neglijat în textul de pe placa memorială anterioară, chipul lui Eminescu, după cum a sesizat Nicolae Șapcă, președintele Societății Scriitorilor Români din Cernăuți, părea mai trist, astăzi, însă, scăldat de razele soarelui sfârșitului de august, Eminescu revine pe fațada liceului în care a studiat mai luminos, mai vesel, mai adevărat, a concluzionat vorbitorul.

Reprezentantul Consulatului General al României la Cernăuți, consulul de carieră Cristian Dacica, a precizat:

–Cred că nu există un moment mai potrivit pentru a dezveli această placă decât astăzi, de Ziua Limbii Române, pentru că trebuie să ne amintim cuvintele marelui Eminescu care spunea că limba este floarea sufletului etnic al românimii.

În acest context, poetul Vasile Băcu, președintele Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, care poartă numele lui Mihai Eminescu, a declarat:

–Avem o mare datorie față de Eminescu. Consultând arhivele, aflăm că în anii 50 ai secolului trecut totul ce se referea la spiritul românesc era interzis și la Cernăuți, și la Chișinău. Aname Eminescu a fost personalitatea care a reușit să învingă aceste bariere ideologice și la Cernăuți a apărut strada „Mihai Eminescu”, și primele semne comemorative dedicate Luceafărului. Datorită lui Eminescu noi am reușit să rezistăm în acele momente dificile ale istoriei noastre.

Vasile CARLAȘCIUC

Septentrion literar
Літературна північна зірка
(рум. мовою)

Журнал Громадської організації
«Об'єднання румунських письменників в м. Чернівці»

№ 2(65) 2025 Видається з березня 1999 року

Видавець: ГО «Об'єднання румунських письменників в м. Чернівці»

головний редактор: Микола ШАПКА
заступник головного редактора: Кароліна ЖИТАРУ
Дизайн/технічне редагування: Міхай ШАПКА

Адреса редакції: 58000, м. Чернівці, площа Центральна, 9

Електронна адреса: nicolaesarca@gmail.com

друк: ФОП Артур Зволейко

Тираж: 1000 примірників

Ідентифікатор медіа: R30-06435

*Відповідальність за зміст матеріалів, опублікованих у журналі,
належить виключно авторам.*

SUMAR

Literatura pentru copii — prima școală a sensibilității și a gândirii

Nicolae Șapcă....pag.3

Dragoș Vitencu: Despre Cernăuți, din pribegia de acasă

Felicia Vrânceanu....pag.4

Începuturile poeziei cu formă fixă la români

Irina Airinei....pag.6

Sonete

Valerian Bedrulepag.8

Echipajul de pe viatorem

George Sauciuc....pag.9

Măreț și ridicol, prietenul meu Don Quijote

Maria Toacă....pag.10

Carnet liric

Vasile Carlașciuc....pag.11

Versuri noi

Gheorghe Bodnariuc....pag.12

Pe urmele lui Eusebiu Camilar, în satul copilăriei

Ema Dănilă....pag.13

Povestea omului pierdut

Grațiela Țurțu....pag.15

Un mare semn de recunoștință față de Poetul nostru național

Vasile Carlașciuc....pag.18